

„Az utóbbi időben próbálok eltávolodni a zacskóktól”

Koronczi Endre képzőművész

Czenkli Dorka 2020.05.03 11:56

<https://magyarnarancs.hu/kepzuomuveszet/eltunnek-a-lelkeim-127852>

Képzőművészet

Lengedező zacskók, suhanó fóliák, komoly megfigyelések és állítások alakítják a Ploubuter Parkot. A művész alkotta saját világ első pillantásra csak fóliák és zacskók összevisszaságának tűnhet, ám közelebb lépve költői lélekjelenségekkel szembesülünk. A műtárgyak transzformációjáról és a tájban betöltött szerepükről is beszélgettünk.

Magyar Narancs: A nejlonzacskó a kedvenc tárgyad?

Koronczi Endre: Én nem így fogalmaznék, és nem is biztos, hogy tárgyként tekintek rájuk, de az elmúlt időszakban valóban sokat foglalkoztam velük. A történet nem elsősorban a nejlonzacskóról szól, ez csak egy eszköz felismerni egy jelenséget, amelyet mindenki láthat és ismerhet a hétköznapi működés során. Szemétként jelennek meg a környezetünkben, de egy kis légáramlat, fuvallat hatására mozogni kezdenek, életre kelnek. Tulajdonképpen arra látunk példát, hogyan válhat egy hitvány tárgy egy munkafolyamat során fontos jelentéshordozóvá. Évekkel ezelőtt

még rengeteg elszabadult nejlonzacskóval találkozhattunk a városokban.

MN: Ez a környezetvédelmi törekvések előtérbe kerülésével erőteljesen megváltozott.

KE: Tíz éve kezdtem a témával foglalkozni, és akkor még egészen másfajta figyelem irányult a zacskóra. Akkor még nem volt közellenség. Ma már mindenki az ördög műveként gondol rá, a környezetszennyezés szimbólumává vált a pillepalackkal együtt. Érdemtelenül persze, mert természetesen nem a zacskó a bűnös, hanem az ember, aki eldobálja. Engem is sokan vádolnak a műanyaghasználat miatt, pedig nem ezzel van a baj. Bár rengeteg fóliával dolgozok, de ezek munka után mind ott lapulnak a raktárban, újból és újból felhasználom őket, és soha nem a természetben végzik.

A munka első fázisában csak dokumentáltam, gyűjtöttem, megfigyeltem, aztán az anyagot rendszerezve elkezdett kialakulni egy struktúra. Rájöttem, hogy egy újonnan születő városi faj felbukkanásának vagyok a szemtanúja. Elkezdtem tanulmányozni az új fajt, rendszerezni, osztályokba sorolni, és így kialakult egy kísérleti taxonómia, az új fajra vonatkozó rendszertan. Ez persze egy gondolati játék, de ezen keresztül mégis sok minden más is elmondható és megérthető.

MN: Ez lenne a Ploubuter Park?

KE: A nevet az a kísérleti zóna kapta, ahol a kutatások folynak. A megfigyelésre és a dokumentálásra épülő időszak után, a rengeteg begyűjtött tapasztalat és összerendeződő tudás felhasználásával elkezdődött az építkezés. A kiállítási installációk után nagyobb szabadtéri konstrukciókat kezdtem építeni, és a múlt évben született egy kísérleti mozifilm is, A szél mögött. A működési modell, persze nagyon leegyszerűsítve, úgy néz ki, hogy a vékony fóliák alkotják a megfigyelt egyedek testét, majd a szél, amikor belefúj az anyagba, étellel, lélekkel tölti meg őket.

A kiállítóterekben még ventilátorokkal dolgoztam, de később felébredt bennem a vágy, hogy igazi szél tölthesse meg lélekkel a testecskeket. Ezeket a tájban létrehozott munkákat open air installációknak hívom. Az utóbbi időben próbálok eltávolodni a zacskóktól, és elkezdtem nagy, hártyszerű felületeket, hatalmas fóliákat használni, melyek nagyobbak és látványosabbak, és másféle életjelenségeket mutatnak, a rendszertan újabb alfaját képezik. A szélben születő lények táncának szemlélése megunhatatlannak tűnik. Szeretem mindezt a szabadság metaforájának látni.

MN: Jelenleg a dunaújvárosi Kortárs Művészeti Intézetben (ICA-D) van kiállításod. Miben más, mint az eddigiek?

KE: Dunaújvárosban már nincsenek zacskók, a faj kihalófélben van, így hangsúlyozottabban a szél került a fókuszba, de nem úgy, mint fizikai jelenség. Talán úgy lenne a legegyszerűbb elmagyarázni, hogy amikor egy sóhajtásról beszélünk, akkor sem csak a szájunkon kiáramló levegőre mint fizikai jelenségre gondolunk, hanem mindarra a tartalomra és jelentésre, amellyel felruházzuk a folyamatot.

MN: Mi lenne az ideális helye az installációidnak?

KE: A projekt bemutathatóságával kapcsolatban valóban fontos kérdések merülnek fel. Vajon mi lehet az autentikus médiuma ennek a kutatómunkának? Amikor open air installációt építek, akkor vajon mi a műtárgy? Azok a fotók és videók, melyek a tájban lévő építményről készültek? Szeretném, ha az installáció maga lehetne az, de ott a tájban nem igazán tud műtárggyá válni, pedig az építmények az éppen aktuális fényekkel, az időjárás helyzetekkel együtt izgalmasak igazán. Mostanában 80–120 négyzetméteres fóliákkal is dolgozom, melyek már egy domboldal méretéhez képest is jelen tudnak lenni a tájban.

De ezeket sajnos csak én látom, meg mondjuk a közelben elszaladó özek. Helyhez, időhöz, időjáráshoz kötődnek, és ahhoz, hogy megmutathatók legyenek, mindenképpen át kell esniük valamilyen mediális transzformáción. Kulcskérdés, hogy milyen módon szállítható a kiállítóterembe vagy egy internetes felületre a szél költőisége és szépsége. A szelet mindig csak a következményein keresztül érzékeljük. Rázza a faleveleket, borzolja a vízfelszínt, fújja a hajunkat, simogatja az arcunkat.

Ezeket a jelenségeket tudom vizsgálni, de ez is már egy transzformáció, és ha mindez bármilyen megmutatható felületre kerül, az egy további transzformáció eredménye. Talán pont abban van a munkám lényege, hogy ez a transzformáció érdekessé, látványossá, tartalommal telítetté tudja tenni a jelenséget. Ezen folyamatok megszerkesztése egyszerre igényel metafizikus gondolkodást és rettentő pragmatikus tervezést.

MN: És ha mindez a városban lenne? Mondjuk a Deák téren mint installáció, kvázi élő szobor?

KE: Pár évvel ezelőtt a Népszigeten felépítettem egy nagyméretű, zacskókból készült installációt, amely több mint három hétig állt. Úgy volt tájolva, hogy a budai

hegyekből leszárguló szél és a folyó felett lemenő nap fénye töltötte meg étellel. Én is mindennap kijártam megnézni, és egy nyilvános megfigyelési naplót is vezettem a változásairól.

MN: A projektjeid mind a megfigyelésen alapulnak, és fontos további elemük az önvizsgálat is. Ebben az értelemben a korábbiak folytatásaként is értelmezhető a Ploubuter Park?

KE: Talán. Például az ExtrémAlvás című kísérletben az volt a kérdés, hogy lehet-e akarattal nem akarni. Az alvás jellemzően egy olyan lelkiállapot, melyet akkor tudunk leginkább elérni, ha nem akarjuk. Akarattal nem lehet elaludni. A kapitalista versenyhelyzetekbe ágyazódó életünk tele van akarással, mindig mindent iszonyú erős akarással akarunk elérni. Pedig mennyire szép pillanat az, amikor felismerjük az életünkben azokat a dolgokat, melyekhez a nem akaráson keresztül vezet az út.

A Ploubuter Park előtti időben pszichológiai természetű kérdésekkel foglalkoztam. A lényeg mindig a kérdésfeltevésben volt, soha nem szerettem volna konklúziót levonni. Az ExtrémAlvás című projektben is azt láthatja a néző, hogy egy figura odamegy az alvásra alkalmatlan helyekre és lefekszik. Vagy alszik, vagy nem, mindenesetre ott fekszik és olyan, mintha aludna. De arra nincs válasz a 16 videóban, hogy tényleg alszik-e. A nézőnek magának kell feltennie a kérdést, hogy lehet-e a kamera kedvéért egy alkalmatlan környezetben aludni. Vagyis az akarás közelebb visz-e ahhoz az állapothoz, melyet a nem akarással lehetne elérni.

MN: A Kikényszerített vallomás című projekt esetében meg ez volt a kérdés: hogyan lehet érzéseket kifejezni?

KE: Az izgatott, hogy kimondható-e a kamera kedvéért hitelesen az a szó, hogy „szeretlek”. A legfontosabb szónak tartjuk, és az elhangzásának hatalmas jelentőséget tulajdonítunk. Vajon milyen viszonyban vagyunk vele, és milyen gátlásaink vannak a kimondhatóságával kapcsolatban? Tíz interjú készült, 10 nőnek kellett (volna) szerelmet vallania nekem. Öt olyan hölgygel beszélgettem, akikkel jól ismertük egymást, napi kapcsolatban voltunk, de sosem voltunk szerelmesek egymásba. És másik 5 olyan hölgygel, akikkel soha nem találkoztam korábban.

Az volt az előfeltételezés, és később a tapasztalat, hogy a meglévő viszonyok döntően befolyásolják a helyzetet, és a jó szándék ellenére sem tudjuk azt tenni, amit szeretnénk. Készült 5 viszonylag hosszú felvétel a kínlódó igyekezetről, amelynek során megpróbálnak szerelmi vallomást tenni az ismerőseim, de sehogyan sem

sikerült, és van 5 olyan, mikor az idegen lányok részéről többé-kevésbé elhangzanak ezek a tét nélküli vallomások. És mindeközben azt is látjuk, aki fogadni kénytelen a vallomásokat. Nem volt egyszerű, hihetetlenül megterhelő lelki munka egy ilyen projekt megvalósítása.

MN: A Ploubuter Parknál van kérdésfeltevés?

KE: A Ploubuter Park nem pszichológiai természetű projekt. Ebben az esetben egy vízióval, egy kerettörténettel dolgozom, mely az újonnan felfedezett faj megfigyeléséről szól. **De van egy másik kísérleti narratíva is, mely szerint a városban felbukkanó zacskók a Szentlélek 21. századi megjelenései lehetnek.**

A középkori művészet ikonográfiájából jól ismerjük a galambot, mint a Szentlélek ábrázolására használt szimbólumot. Ha megpróbáljuk a jelenkori analógiáját megtalálni, valószínűleg a zacskóra bukkanunk. Arra a könnyű, testetlen tárgyra, amelyik mindenhol ott van, ha akarjuk, ha nem, mint szüntelen jelen lévő szellem, költői, anyagtalán mivoltában. De ez is csak egy gondolatkísérlet, vízió, játék, ami tartalommal tölt meg egy profán hétköznapi jelenséget.

MN: Milyen problémákkal néz szembe most a Ploubuter Park?

KE: **A faj kihalásával. Ezt kellene most végigasszisztálnom. Az a kérdés, hogy erre milyen módon tud felkészülni a Ploubuter Park, illetve az ott dolgozó kutató. Hogyan tudom feldolgozni, tematizálni a zacskók eltűnését, hogyan tudok formát adni annak, hogy lényegében eltűnnek a lelkeim, hogy el fog tűnni a Szentlélek a hétköznapiakból, és más formában kell megjelennie.**

Képzőművészeti inkubátorház

„Fontosnak találom, hogy egy művész a saját projektjei, életműve építése mellett olyan tevékenységet is folytasson, mely a szcéna fejlődése érdekében történik” – emeli ki Koronczy Endre, miért volt lényegi kérdés, hogy húsz éve megalapította a kortárs képzőművészeti események adatbázisaként és az ehhez kapcsolódó szolgáltatóegységként működő ikOn-t.

A hazai képzőművészeti életben már két évtizede is rendszeresek voltak a különböző események (kiállításmegnyitók, performance-ok, könyvbemutatók) időbeli egybeesései, ami megosztotta az amúgy is kis létszámú közönséget, s lényegében lehetetlenné tették, hogy az érdeklődők minden eseményen részt vehessenek. Az

ikOn alapítói ezen a helyzeten akartak változtatni szolgáltatásuk elindításával, melynek segítségével a programok kialakítása szervezettebbé és tervezhetőbbé válhatna.

Erre a célra egy internetes adatbázist és egy ehhez kapcsolódó online szolgáltatóegységet hoztak létre, melynek segítségével a képzőművészeti élet helyszíneit irányító intézményvezetők egymás programját figyelemmel kísérve és egymással egyeztetve alakíthatják a programjaikat.